

Sammlaren

Tidskrift för

svensk litteraturvetenskaplig forskning

Årgång 100 1979

Svenska Litteratursällskapet

Distribution: Almqvist & Wiksell International, Stockholm

Detta verk har digitaliserats. Bilderna av den tryckta texten har tolkats maskinellt (OCR-tolkats) för att skapa en sökbar text som ligger osynlig bakom bilden. Den maskinellt tolkade texten kan innehålla fel.

REDAKTIONSKOMMITTE

Göteborg: Peter Hallberg

Lund: Staffan Björck, Carl Fehrman

Stockholm: Inge Jonsson, Kjell Espmark

Umeå: Magnus von Platen

Uppsala: Gunnar Brandell, Thure Stenström, Lars Furuland

Redaktör: Docent Ulf Wittrock, Litteraturvetenskapliga institutionen,
Humanistiskt-Samhällsvetenskapligt Centrum, Box 513, 751 20 Uppsala

UTGIVEN MED UNDERSTÖD AV

HUMANISTISK-SAMHÄLLSVETENSKAPLIGA FORSKNINGSRÅDET

ISBN 91-22-00365-7 (häftad)

ISBN 91-22-00367-3 (bunden)

ISSN 0348-6133

Printed in Sweden by

Almqvist & Wiksell, Uppsala 1980

kommer, vilka ju också tar sikte på samma inslag, kan självfallet bli något enformiga och tröttnande. Författaren ger emellertid så mycket mer än hans ämne fordrar, ibland i form av analyser och uppslag som går långt utanför det primära undersökningsfältet. Redovisningen hinner därför aldrig bli enformig. Hans bok formar sig till en överdådig, välskriven exposé över skiftningar i det litterära, allmänkulturella, vetenskapliga och sociala klimatet.

Eftersom Ziolkowski tycks ha valt sina tre bildkretsar rätt godtyckligt finns här gott utrymme för fortsatta insatser. Metoden är så givande att man gärna vill se en ikonologisk studie av detta slag på ett svenskt eller nordiskt material. Då jag i Samlaren spalter tidigare beklagat amerikanska litteraturstudenter under förutsättning att de böcker jag anmält varit representativa för landets litteraturforskning känns det här angeläget att påpeka de otvetydiga förtjänsterna i Ziolkowskis studie. I sitt förord skriver han: »This book is supposed to be fun» (s. vii). Hans ambition har i detta avseende som i så många andra givit utsökta resultat.

Pär Hellström

Nordeuropäische Literaturen, von Artur Bethke, Horst Bien, Erika Kosmalla, Kurt Schmidt und Ernst Walter. Leitung des Autorenkollektivs und Gesamtedaktion: Horst Bien. Meyers Taschenlexikon. VEB Bibliografisches Institut. Leipzig 1978.

I serien *Meyers Taschenlexikon* har en volym om de nordiska ländernas litteratur utkommit. Den består av några utomordentligt komprimerade uppsatser om dansk, färöisk, finsk (vari inbegripes finlandssvensk), isländsk, norsk samt svensk litteratur och en lång rad korta artiklar över författare m. m. i bokstavsordning. Lexikonet avslutas med en lista över tyska antologier med nordisk litteratur. Huvudansvarig för arbetet har Horst Bien, som bl. a. skrivit om Ibsen, varit, och för det svenska litteraturområdet svarar Artur Bethke, som på 60-talet var den förste att disputera på en avhandling om Ivar Lo-Johansson.

En volym av detta slag vänder sig till en tyskspråkig publik, och det ligger i sakens natur att den har föga att säga svenska litteraturstudierande och litteraturintresserade överhuvudtaget. Vad som intresserar oss i första hand är att då en bild av hur svensk litteratur presenteras utomlands, att konstatera vilka författare som tagits med och hur de presenteras. Att en östtysk volym som denna präglas av en viss politisk vinkling noterar man nästan som en självklarhet. Det är påfallande hur väl socialistisk och proletär diktning presenteras —

så får exempelvis Ture Nerman en betydligt fylligare presentation än han skulle få i en motsvarande svensk volym. Överhuvudtaget prioriteras social/politisk litteratur framför symbolisk. Också i många oväntade fall får vi veta att författaren beskriver förfallssymptom i det borgerliga samhället o. d., och om exempelvis Artur Lundkvist kan en tysk publik, både i översikt och enskild artikel, få intrycket att en av hans viktigaste insatser varit att satirisera svensk småborgerlighet.

På det hela taget måste man ändå konstatera att presentationen varit bred och förhållandevis representativ. Epoker som romantik och nittital, som båda brukar utmätas som konservativa, blir fylligt presenterade, och någon konsekvent censursax har inte klippt bort den borgerliga litteraturen. Olle Hedberg har fått sin artikel, även om det för säkerhets skull konstateras att han skildrar sin borgerlighet »mitunter mit ironischer Distanz» och att han i *Ut med blondinerna* vände sig mot den fascistiska raspolitiken. Gustaf Hellström har däremot inte fått en egen artikel, men väl Per Hallström! En viss nyckfullhet och inkonsekvens i urvalet tycker man sig märka, men den kan naturligtvis bero på slumpmässiga faktorer.

Ändå kan man inte undgå att notera att urvalet varit påfallande snävt gentemot lyriker och överhuvudtaget mer inåtvända och symbolistiska diktare. Att 20-talets lyriska intimiteter (Selander, Silfverstolpe, Asplund) saknas, är kanske mer ett tidens tecken än ett politiskt, men mer betänkligt är att varken Erik Blomberg eller Bertil Malmberg fått egna artiklar. Förutom att de själva var goda lyriker, var dessa bägge diktare, som politiskt stod på diametralt motsatt kant, förnämliga översättare av tysk lyrik! Av yngre diktare saknar man artiklar om Lars Norén — ironiskt nog också en diktare med stark anknytning till tysk Hölderlin-tradition, vidare Birgitta Trotzig, Willy Kyrklund, Sten Hagliden och påfallande många av 50-talets lyriker (Folke Isaksson, Setterlind, Key-Åberg m. fl.). Detta måste då sättas i relation till att man presenterar diktare som Hildur Dixelius, vars romaner i prästmiljö från 20-talet översattes till tyska, Ture Eriksson, kommunistisk lyriker och romanförfattare, deckarförfattaren Vic Sunesson och Hasse Zetterström!

De svårast missvisande luckorna gäller emellertid 1700-talets litteratur. Här saknas framför allt Linné, vars litterära uppvärdering i modern tid alltifrån Levertin man underskattat. Det hänger inte samman med att han är naturskildrare; en modern rese- och naturskildrare som Bengt Sjögren, som översatts till tyska, har tagits med, likaså bland norska författare Thor Heyerdahl. Inte heller Swedenborg har fått en egen artikel men omnämns som hastigast i översikten.

Innehållet i de enskilda författarartiklarna är så

oerhört komprimerat att det knappast är meningsfullt att kritiskt granska dem. Inte endast på grund av den politiska vinklingen utan också av utrymmesskäl deformeras ofta dessa författarbeskrivningar. I artikeltexten om Gunnar Ekelöf lyckas man gå förbi så betydelsefulla diktsamlingar som *Sent på jorden*, *Färjesång*, *Non serviam* och *Strountes*, medan man omnämner den mindre betydelsefulla *Köp den blindes sång* med kommentaren att den »reflekterier die bedrückende Situation vor dem zweiten Weltkrieg».

Det verkliga haveriet drabbar i påföljande artikel Vilhelm Ekelund, också han starkt tyskorienterad. Av hans lyrksamlingar nämns i själva texten endast *I skilda färger*, dvs. den debutantantologi där Ekelund delade plats med tre andra nu helt glömda lyriker. Hans senare storartade diktsamlingar och hans starkt personliga aforistik, internationellt sett en av de mest originella och be-

tydande insatserna i 1900-talets svenska litteratur, omnämnes endast i några få intetsägande och bekräftande lyriken skäligen missvisande ord, vilket tyder inte bara på vinkling och utrymmesbrist utan helt enkelt på dåliga kunskaper.

Tendenserna är likartade när det gäller de övriga nordiska ländernas litteratur, även om mitt intryck är att artiklarna där är mer genomarbetade och välskrivna, särskilt Horst Biens om norska diktare. Men det kan bero på den större distansen. Det måste emellertid fastslås att man från svensk sida kan rikta stark kritik gentemot stora delar av detta lexikons presentation av svensk litteratur. Mot detta kan man naturligtvis göra en avvägning och framhålla att volymen faktiskt också sprider en hel del god information om vår litteratur för en tysk publik.

Ingemar Algulin